

Rondom de kust van Groot Brittannië

2016

deel 4

zaterdag 2 juli – 8 juli

Herman Ritter en Ellen Burgmans

zaterdag 2 juli

Lindusfarne tidal crossing (Holy Island) – Dunbar haven

De klerenkast is bijna leeg en de waszak is vol, dus moeten we ergens een wasmachine zoeken. Poging 1, een camping in de buurt, was mislukt. Het bleek een soort Kempervennen vakantiepark te zijn. Duur en zonder garantie op een bruikbare wasmachine en droger. Optie 2 was Berwick Upon Tweed, de laatste plaats voor de Schotse grens. De Schotse Border was altijd een onrustig gebied en Berwick was dan weer Schots en dan weer Engels. Het is daarom altijd een garnizoensstad geweest met kazernes en fortificaties. We rijden de stad in over de River Tweed en parkeerden in de drooggelegde slotgracht. Berwick is een leuke stad maar ze hebben geen wasserette.

We rijden daarom door naar Dunbar. Onze Maps.me laat weten dat er twee wasserettes zijn. De eerste is open en heeft parkeerruimte voor de deur. Binnen een uur is de was weggewerkt en rijden we naar de vissershaven. Daar vinden we een prima plaats net boven de steiger van de reddingboot. Met uitzicht op de ruïnes van Dunbar Castle. Mary, Queen of Scots, heeft hier een tijdje gezeten. Nu is de ruïne bevolkt met honderden nestelende Kittiwakes (drieteenmeeuwen).

Als je de cliff oploopt kijk je over de Firth of Forth met in het noorden Bass Rock, Isle of May en

verderweg Fife Ness (waar alle beroemde golfbanen van Schotland liggen).

Er liggen twee zeereddingboten in de kleine haven; de eigen reddingboot en die uit Eyemouth. Ze hebben een oefening. Er landt een Seaking helicopter van de kustwacht op het sportveld en er volgt een briefing. Het is de bedoeling dat ze gaan oefenen in het overzetten van mensen van de (varende) reddingboten via de helicopter en het uit het water takelen van drenkelingen. En dat allemaal recht voor onze neus. De mannen van de RNLI zijn de hele middag bezig (de actiefoto, met Isle of May op de achtergrond, komt van de Facebookpagina van de RNLI Dunbar).

Naast ons staat een busje met een koppel uit Glasgow. Ze zijn een beetje vreemd en maken veel herrie. Rond 11.00 uur 's avonds klopt de vrouw enigszins aangeschoten op de deur. Haar man zit in de kroeg en zij kan de bus niet in en is onverstaaanbaar. We kunnen niets voor haar doen en bieden aan om 999 te bellen. Dat wil ze perse niet en is meteen verdwenen. Diep in de nacht rijden ze weg.

zondag 3 juli

Dunbar haven – North Berwick Milsey Bay (golfbaan)

Dunbar op zondagmorgen is uitgestorven en we gaan op we naar North Berwick aan de oostzijde van Milsey Bay. Daar vertrekken schepen naar Bass Rock voor excursies. Het heeft de grootste kolonie Jan van Genten aan de Noordzee. Bass Rock is een overblijfsel van een vulkanische prop, het gestolde binnenste van een niet uitgebarsten vulkaan en 130 meter hoog, een massieve konus van graniet. De rest van de vulkaan is weggeerodeerd. Er liggen meer van dit soort granieten konussen in Schotland. Edinburgh Rock bijvoorbeeld en Ailsa Craig in de Firth of Clyde.

Onderweg passeren we het huis van John Muir, de uitvinder van de Nationale Parken. Hij was naar Amerika geëmigreerd en beijverde zich voor de instandhouding van de natuur. Dankzij zijn geschriften werd in 1890 het Yosemite Park, het eerste nationale park ter wereld, opgericht. In Amerika is hij immens populair.

We vinden een goede plaats aan de westkant van Milsey Bay, net onder de golfbaan van The Glen Golfclub. Het is zondag dus druk aan het strand en in het stadje.

We wandelen langs de baai naar North Berwick. Daar is het Scottish Centre for Seabirds gevestigd met een groot informatiecentrum. Zij organiseren ook de tochten naar Bass Rock. Al voor de deur van het centrum hadden we een slecht gevoel. Te veel commerce, plastic walvissenbotten en adventuregedoe. Het centrum bleek een restaurant, boutique-shop annex tentoonstellingsruimte te zijn. Om de tentoonstellingsruimte in te mogen met uitzicht op de baai moest je betalen. Buiten had je een beter zicht. De tochten naar Bass Rock waren heel duur dus we zagen er van af.

In het dorp zagen we het bord van een dierenarts. Daar waren we naar op zoek want de hond moest een vervolginjectie hebben. In het dorps huis was een tentoonstelling over Berwick in 100 objecten. Erg leuk gedaan. Het geeft een goed beeld van het stadje en haar bewoners.

maandag 4 juli

North Berwick Milsey Bay (golfbaan) – Musselburgh camping Drummohr

's Morgens de dierenarts gebeld. We konden om 10.30 uur komen. De hond kreeg zijn injectie en werd als extra service nog even helemaal nagekeken. Ook hier weer diepe teleurstelling over de Brexit uitslag.

We hadden van Steiner UK bericht gehad dat de oogkap van de verrekijker verzonden was naar hun dealer in Edinburgh. Het plan was om ergens voor Edinburgh een camping te zoeken en met de bus of de trein naar Edinburgh te gaan om de kap te laten monteren. Zo komen we bij Holiday Park Drummohr in Musselburgh terecht. Het ligt naast Prestongrange. Het is nu openluchtmuseum en vroeger het eerste industriepark van Schotland. Er was een kolenmijn die onder de zee doorliep en een stoomenergiecentrale. Die leverde energie voor de pompen in de mijn en kolen voor de baksteenfabriek en de porceleinbakkerijen. Alles is nu verlaten en deels ruine maar de meeste zaken zijn bewaard en kunnen gerestaureerd worden. De gemeente is druk bezig met het opknappen en er werken leuke mensen. Ietjes verder ligt Preston Panns. Daar wonnen monniken zout in zoutpannen aan zee. Tegenwoordig kopen ze hun zout bij de Tesco.

De camping is goed en saai, het internet is geoutsourced maar de douches werken goed. De voorband van mijn fiets is lek. Bij het plakken bleek dat er enkele spaken gebroken waren en dat de naaf een breuk had. Op Ellens fiets naar Musselburgh waar de fietsenmaker alles in een halfuur weer in orde had.

dinsdag 5 juli

Musselburgh (Edinburgh)

Met de bus van Musselburgh naar Edinburgh is maar een klein stukje. We stapten uit in het centrum en haalden eerst de oogkap van de verrekijker op. Die werd vakkundig gemonteerd. Daarna terug naar het centrum. Het was er druk, heel druk en het stikte en stonk er naar de auto's. Bij Usher Hall – Festival Square was een feestje, de diplomautreiking van de universiteit. Trotse ouders met zoon of dochterlief met bul en bordje Proud Parents. Bij het Scott Monument tegen de East Princess Street Gardens aan was een steden tentoonstelling – architectuur uit Bergen, Rotterdam, Edinburgh – en speelden straatmuzikanten. Er speelden leuke straatmuzikanten. Een band met 2 Italianen (drums en e-gitaar) en een doedelzakspeler uit Musselburgh waren erg goed en komisch. Uiteraard lopen er ook doedelzakspelers rond in kilt en andere attributen die de hele tijd Amazing Grace en Scotland the Brave spelen. Daar moet je maar omheen lopen. Per slot van rekening hebben wij in onze steden de onvolprezen Roemeense accordeonisten die de hele dag de vogeltjeswals spelen.

Omdat het weer omsloeg en we het veel te druk vonden namen we de bus terug naar Musselburgh en maakten een wandeling rondom Prestongrange.

woensdag 6 juli

Musselburgh – Gartmor Dam – David Stirling monument Dublane

We wilden de beroemde spoorbrug over de Firth of Forth zien en we hadden gelezen dat in de tuin bij landgoed Hopetoun, 15 km west van Edinburgh, bijzondere schapen rondliepen met vier horens. We reden om Edinburgh heen en stopten bij Cramond aan de monding van de Almond rivier. Ook hier hebben de Romeinen gezeten. Het was een haven met bevoorradingspost voor de Antoniusmuur (een ze Hadrian Wall maar dan noordelijker), er lag een fort en er is een badhuis opgegraven.

Een 1300 meter in zee ligt Cramond eiland. Ook hier liggen Romeinse resten en staan bunkers uit de Tweede Wereldoorlog. Je kunt er bij laag water komen over een voetpad. We zijn op de terugweg of het begint te regenen. Dat hoort er bij iedere dag heb je recht op een buitje regen.

We eten in de bus en rijden verder naar de bruggen. De verkeerssituatie is wat warrig omdat ze een

derde brug aan het bouwen zijn. De spoorbrug die de Highlands ontsluit is in 1890 geopend. Als je er bij in de buurt bent zie je pas hoe groot de brug is. De autobrug is veel jonger. Voor 1964 moesten reizigers via de veerboot naar de overkant.

Er wordt nu hard gewerkt aan een derde, nog grotere brug.

Via een smal weggetje dat onder de nieuwe brug begint rijden we naar Hopetoun House. Het blijkt een enorm landgoed te zijn met een toegangsweg via een bos en weilanden in de voortuin. Er is een parkeerplaats naast het gebouw en je kunt er kaartjes kopen om het huis te bezichtigen. Toen we vertelden dat we voor de schapen kwamen was er enige verbazing. Het meisje aan de kassa was niet op de hoogte van het zoölogisch belang van deze blaters. Maar toen we hadden uitgelegd dat we speciaal vanuit Nederland naar hier waren gekomen om deze unieke grazers te bekijken mochten we voor niks naar binnen!

Wat is er nu zo bijzonder aan die schapen? Ze komen oorspronkelijk van Sint Kilda, het meest westelijke eilandje van de West Hebriden. Het zijn oerschapen, pikzwart en de rammen hebben vier horens, twee omhoog en twee omlaag.

Sint Kilda werd honderd jaar geleden door de Engelse gezondheidsdienst geëvacueerd. Het was er te ongezond voor de eilandbewoners en het eiland was bij slecht weer, dat soms maanden kom duren, onbereikbaar. En er kon geen controle op het onderwijs uitgevoerd worden. Dat zijn nu net zaken die in een beschaafd land verboden zijn. Dus kwam de marine er bij en werden de bewoners naar het “vaste land” gedeporteerd en werden de schapen overgenomen door de overgrootvader van de huidige markies van Linlithgow die ze in zijn voortuin parkeerde. Ze zijn zeldzaam en vertegenwoordigen een stam van het Britse oerschaap.

We volgen de steeds smaller wordende Firth of Forth naar het noordwesten. Vanaf Edinburgh loopt ze ongeveer 70 kilometer het land in; tot Stirling. Daar is het een gewone onbevaarbare rivier: de Forth. We hadden besloten om niet veel verder naar het noorden te gaan. Dat is voor het volgend jaar als we met de boot terugkomen. Langs de rivier is niet veel te zien. Een marinebases en veel petrochemische terminals. Onderweg stoppen we nog bij het House of the Binns. In de voortuin lopen koeien en schapen rond en rond het huis een flink aantal pauwen. Het wordt nog steeds bewoond door de nazaten van de stichter, dhr. Dalayell. Het schijnt een roemruchte, koningsgezinde familie te zijn die veel militaire en menselijke ellende heeft veroorzaakt. Over-over-betovergrootvader heeft bijvoorbeeld de duimschroeven ingevoerd bij verhoren. Echt iets om trots op te zijn!

Bij Alloa rijden we de heuvels in naar de Gartmorn Dam. Daar is een visitors centre en daar kun je waarschijnlijk wel overnachten. Na een eerste poging die doodloopt op onbegaanbare wegen en een opslag van de houten duigen van de whiskyvaten komen we bij de dam. We vinden een prima plaats direct aan de oever maar worden tegen half tien aangesproken door een mevrouw die ons waarschuwt: het kan er 's nachts onveilig zijn en daarom gaat de slagboom dicht. Als we haar zeggen dat we dat een goed en veilig idee vinden en dat we pas de volgende morgen, als de poort weer open is, willen vertrekken komt de aap uit de mouw. Bezoekers die willen blijven kamperen zijn niet welkom. Daarom rijden we wat verder, de stad Stirling voorbij. Ellen ligt al achterin te slapen. In de velden van Doune staat een recent onthuld standbeeld van David Stirling, de man die SAS (Special Air Service) in 1941 had opgericht. Op maps.me staat het aangegeven als monument met parkeerplaats en het ligt in

de middle of nowhere. In de schemer parkeren we onder het beeld van David. Er komen twee scholeksters alarmeren. Blijkbaar hebben ze in het achterliggende weiland een nest met jongen. Even later zitten ze op Davids hoofd.

Het is een mooi dynamisch beeld. Hij heeft een verrekijker in zijn hand. Gelukkig zit hij niet op een paard. Maarten van Rossem had het volgende statement over beelden: zijn het zittende figuren dan gaat het meestal om eerbare mensen uit de politiek of de wetenschap. Staan ze dan zijn het meestal mensen die zo nodig iets moesten en zitten ze op een paard dan deugen ze niet. De ergste soort is op een paard en met een sabel.

donderdag 7 juli

Dunblane – Lunderston Bay (Firth of Clyde)

Voordat we naar de westkust gaan pikken we nog even een klein stukje Highlands mee. We rijden naar het noorden door het Loch Lomond and the Trossachs National Park en gaan vandaar weer naar het zuidwesten, naar Arrochar aan Loch Long en Helensburg. Het is een prachtige weg: door het dal en smal

en groen. Ze voert voor een groot deel langs Loch Lomond maar dat zie je amper. De bomen en struiken langs de weg laten een uitzicht niet toe. Bij Glenrarich bereiken we in de regen en de mist ons meest noordelijke punt. Via de West Highland Way rijden we door Glen Falloch naar het zuiden, langs Tarbet en Loch Long. Het weer wordt weer beter. Onderweg lopen we naar de watervallen van Falloch. De marine gebruikt Loch Long om te oefenen met torpedos. Iets verderop komen we langs via Faslane port, een grote marinebasis in Helensburg. Helensburg is een in 1776 nieuw aangelegde stad met een Amerikaans aandoend, vierkant, stratenpatroon. Hier beginnen de huizen in rood-bruine steen. Er staat een monument voor Henry Bell die de eerste commerciële stoomboot construeerde. In de baai wordt veel gezeild. De zon schijnt en er waait een mooi windje. Iets meer de heuvel op staat het Hill House van de beroemde Schotse ontwerper Renny MacIntosh. Het is eigendom van de National Trust van Schotland.

Onze Engelse National Trust lidmaatschapspas is in Schotland niet geldig. Ze hebben een eigen clubje met eigen bezittingen en eigen leden. Wat dat betreft is het cultuurbezit behoorlijk versnipperd. National Trust, National Trust for Scotland, English Heritage, Cadw = Welsh heritage, nationale en regionale parken en musea. En soms doet zelfs de overheid mee!

Op zich prima dat er zoveel bevroegen mensen bezig zijn met het instand houden van cultuur en landschap maar voor de toerist is het lastig en duur. Er is niet iets als een museumjaarkaart. En dan het parkeren. Dat is uitbesteed aan gespecialiseerde firma's die overal munt- en kaartautomaten neerzetten; ook in afgelegen gebieden. Dat is mogelijk sinds de toepassing van zonnecellen. Soms staan er wel vuilnisbakken en soms niet. Het is namelijk zo dat degene die ze plaatst ook

verantwoordelijk is voor de afvoer van het vuil. Daar heeft een rechter onlangs uitspraak over gedaan met als gevolg dat veel vuilbakken zijn weggehaald. En zo tobben die Britten maar aan met hun publieke voorzieningen. Wat de openbare toiletten betreft is het beter geregeld dan met het parkeren. Vrijwel overal zijn schone en toegankelijke toiletten. Invaliden hebben een speciale codepas voor de aangepaste plees. Voor de prijs van een uur parkeren (£ 1.00) kun je 5 x poepen of 10 x plassen. Dat is toch geen verhouding! Maar ook hier dreigt bezuiniging. We kwamen in een dorpje waar de gemeentelijke overheid, die over grote gebieden met veel dorpen gaat, alle 5 de lokale openbare toiletten wilde sluiten. Actie dus (flyers, petitielijsten, etc.) want de inwoners wilden niet terug naar de Middeleeuwen.

Om de Firth of Clyde over te steken moeten we kilometer of 25 landinwaarts, naar de Erskinebrug. We volgen de oever van de Clyde naar Dumbarton. Dat je zie al van ver; het kasteel ligt bovenop een 80 meter hoge bult vulkanisch basalt. Hier is de legendarische clipper Cutty Sark gebouwd. Cutty Sark was de snelste van de heksen uit een ballade van Robert Burns. Dat kwam omdat ze een korte rok – cutty sark – aanhad. Overal aan de Clyde worden en werden schepen gebouwd, van oceanstomers tot klassieke zeilschepen.

Het valt niet mee om een goede overnachtingsplaats te vinden. Heel de kust tot Gourock is volgebouwd. Net onder de vuurtoren van Cloch Point in Lunderstone Bay vinden we eenzame parkeerplaats direct aan het strand met uitzicht op de Firth of Clyde. Er varen een paar marineschepen de Clyde op en ver aan de horizon zien we klassiek stoomschip langs het eiland Bute varen.

vrijdag 8 juli

Lunderston Bay (Firth of Clyde) – Danure (Castle Road)

We tuffen verder langs de baai van de Clyde. Inverkip heeft een enorme energiecentrale aan de kust staan en een grote jachthaven met veel plastic aan de steiger. De mooie houten zeilschepen waar Schotland zo beroemd om is hebben we nog niet gezien. In Wemyss Bay vertrekt de veerboot naar Rothesay op het eiland Bute. In Wemyss Bay eindigt de kustspoorlijn vanuit Glasgow. Hier vertrokken de raderstoomboten naar de westelijke eilanden, naar Man of naar Noord Ierland. Het schip dat we de vorige avond zagen bleek de Waverly te zijn, de laatst overgebleven paddle-steamer. Ze heeft zelfs in 1940 meegedaan aan de evacuatie van het Britse expeditieleger in Duinkerken.

Wymess Bay was vroeger een badplaats annex veerhaven. Heel Glasgow kwam hier een frisse neus halen en het was de bedoeling dat de badgasten die met de veerboot verder wilden op een prettige manier van trein naar boot konden overstappen. Dat gebeurde via een glazen gang die van de treinen naar de pier met de boten liep.

Ook hier hebben vrijwilligers de hele handel gerestaureerd. Aan de treinperrons wordt nog gewerkt. Dat is zaak van de spoorwegen die niet konden achterblijven na zoveel vrijwilligersinzet. De mevrouw van de 2e hands boekhandel in het station (ook een vrijwilligster) vertelde ons, nadat ze uitgebreid met de hond had gespeeld, de geschiedenis van de pier en het plaatsje en geeft ons wat tips voor overnachtingsplaatsen onderweg.

In de hal speelt Plato met een meisje dat met oma Glasgow op de trein zit te wachten. Als de bal onder een bloembak terecht komt en de hond er niet bij kan snel iedereen te hulp.

We rijden verder langs de kustweg, langs de 2 Cumbrea eilanden (Great Cumbrea en Little Cumbrea). Op Great Umbrea wonen mensen en op Little Cumbrea wonen schapen. In de beschutting van de eilanden wordt veel gezeild (luwte en minder zee deining). Hier zijn eind 1800 de zeiljachten Shamrock I en II gebouwd in opdracht van Thomas Lipton uit Glasgow. Jazeker, de man van de theezakjes. Hij wilde met die jachten de America's Cup winnen maar dat is niet gelukt.

We proberen de kustweg te volgen maar dat lukt niet. De kerncentrale van Hunterston en het landgoed

van de baron liggen in de weg. Bovenop de heuvel ligt een mijn met twee transportbanden richting zee. Daar zal de baron z'n geld wel mee verdiend hebben.

De weg door de kerncentrale loopt dood op de security en de baron heeft alle wegen afgezet zodat er alleen fietsers door kunnen. Dan maar omrijden via West Kilbride. Aan de overkant van het water ligt het eiland Jura en in het zuiden zien we de granietskop van Ailsa Craig liggen. Een witbeschetten vulkaanprop met een grote kolonie Jan van Genten.

In Prestwick wordt het weekend de British Open (golftournooi) gehouden. Overal borden met parkeeraanwijzingen. Geen goede plaats voor een kampeerbus. We proberen het toch even en rijden via het station naar de Esplanade aan het strand. Je moet onder een lage treintunnel (2,60 meter) door. Voor ons geen probleem maar voor het busje dat voor ons reed wel. Die was hoger dan de tunnel en reed zijn hele laadruimte er af. De bak en het dak van de cabine bleven achter en de chauffeur had een cabriolet bestelwagen. Gelukkig was de bak leeg. We konden er nog net langs af rijden en maakten meteen rechtsomkeer. Bij een reddingsoperatie zou de hele weg afgezet worden en dan stonden we daar maar te wachten.

Verderop aan de kust, aan een zijweg, ligt het kleine haventje Danure. Een minuscuul haventje en een grote kasteelruïne. Voor de bezoekers is er het Kennedy Park, een parkeerplaats met speeltoestellen en

picknick banken. Wij rijden een kilometer verder de vrij steile weg op en vinden een kleine parkeerplaats met een ongelooflijk uitzicht. Er ligt wel een weg langs maar er is vrijwel geen verkeer.

Het is het mooiste weer van de wereld en we hebben een prachtige zonsondergang over Arran en (de Mull of) Kintyre.

Kaarten, gidsen en boeken

Wat onze navigatie en documentatie betreft: we gebruiken zowel papieren kaarten als elektronische kaarten. De ANWB routekaart voor het grote overzicht en de de AA Road Atlas voor de details. De meest waardevolle informatie halen we uit de Illustrated Guide of the British Coast, ook een uitgave van de AA.

Aanvullende informatie over havens, riviermondingen en de Schotse eilanden halen we uit de Reeds Nautical Almanac en The Comprehensive Guide of all Schottish Islands. De reisgidsen van Capitoool c.s. worden nauwelijks gebruikt. De voor 1 pond in een Charity shop gekochte Historical Atlas of Britain blijkt van grote waarde.

Voor kampeerinformatie gebruiken we de ACSI gids en de Camper-app. Onze ervaring is dat ze in de UK beperkt bruikbaar zijn. Er zijn bijna geen campings waar tenten en campers welkom zijn. Ook zijn er vrijwel geen camperplaatsen bij (grote) steden zoals elders in Europa. De Engelsen zijn een volkje van stacaravans (statics) in holiday-parken. Overigens zijn wij ook niet zo geïnteresseerd in camper ontmoetingsplaatsen waar je aan de stekker kunt.

Verder hebben we een rij natuurgidsen over planten, dieren, vissen en vogels op de plank staan.

Onze elektronische navigatie is vrijwel geheel gebaseerd op maps.me. Een (gratis) open source kaartstelsel met off-line kaarten. Je hebt dus geen internetverbinding nodig. Die zijn er toch niet als je ze nodig hebt. Met maps.me en een Bluetooth GPS kun je prima navigeren. Het heeft minder toeters en

bellen als een TomTom of Garmin maar alles staat er op. Het heeft ook een uitstekende zoekfunctie: o je nu een wasserette, een Aldi of een bushalte nodig hebt binnen no time heb je het gevraagde overzicht.

Daarnaast gebruiken we de Tides Planner app van Imray (ook gratis). Hiermee kun je in vrijwel heel de wereld nauwkeurig zien wanneer het hoog- en laagwater is.

wordt vervolgd